

PREMISELE CONTROLULUI CONSTITUȚIONALITĂȚII LEGIILOR - SUA

Author: Daniela VALEA*

***Abstract:** This paper outlines the development of the concept of laws' constitutionality control by pointing out the most important moments and aspects that have shaped and formed a controlling system for laws' constitutionality as a very important element in the legal system of the rule of law.*

The control of laws' constitutionality represents one of the most debated, analyzed and inherently controversial aspects of constitutional system issues and in a larger context of democratic regimes.

JEL Classification: K10

Keywords: Constitutional Court, Control of Constitutionality, Constitutional System, Judicial Review.

Abordarea problemei controlului constituționalității legilor trebuie făcută pornind de la două întrebări:

1. poate fi justificată existența controlului constituționalității legilor?
2. și, dacă da, în a cui competență trebuie dată exercitarea acestui control?

Din analiza sistemelor constituționale, a jurisprudenței și a literaturii de specialitate rezultă clar că răspunsul la prima întrebare este „da”. Dar, conturarea unui sistem de control al constituționalității, a unei *justiții constituționale* reprezintă un proces complex, lung și cu un parcurs anevoios. Trebuie menționat faptul că, un sistem de control jurisdicțional al constituționalității legilor a fost impus pe cale pretoriană, inclusiv în România.

Existența justiției constituționale are ca premisă fundamentală „supremația legii”, iar după apariția constituțiilor scrise, a fost înlocuită de „supremația constituției”. Chiar și înainte de existența unei constituții – în sensul modern al cuvântului -, la baza tuturor sistemelor de drept a stat respectul datorat¹ unei „legii superioare” (Antichitate), preeminența regulilor dreptului natural asupra regulilor dreptului pozitiv (Evl Mediu),

* PhD. Candidate, Assistant Professor, “Petru Maior” University of Târgu-Mureș, Faculty of Economics, Law and Administrative Science, Romania.

¹ A se vedea Ion Deleanu, *Justiția constituțională*, Editura Lumina Lex, București, 1995, p. 19.

preeminența „legii scrise” asupra „legii nescrise”, și ulterior preeminența „Constituției - lege fundamentală” asupra legilor.

Având în vedere diferitele clasificări ale formele de control², „formele embrionare” ale controlului de constituționalitate apar o dată cu cristalizarea regimului constituțional.

Formele incipiente de control al constituționalității legilor sunt forme de **control politic**. Se circumscriau raporturilor de putere existente între *monarh*, ca șef al statului (și de cele mai multe ori, unicul deținător al puterii legislative) și *adunările de stări* (care au evoluat ulterior în adunările reprezentative sau parlamentele moderne)³. Controlul se fundamenta pe trei piloni: raportul dintre „dreptul divin” (devenit drept natural) și dreptul pozitiv (legile făcute de om); respectul legii și necesitatea legii (Constituției) scrise⁴.

O dată cu evoluția adunărilor reprezentative și întărirea rolului acestora în exercitarea puterii de stat, acestea au început să-și aroge un drept de a se pronunța asupra modului în care monarhul își respecta angajamentele luate și respecta legea (la început sub forma obiceiurilor, a cutumelor, apoi și a legii scrise).

Dar, apariția **constituțiilor scrise** marchează un moment important în evoluția controlului de constituționalitate, în special, cu privire la „ținta” controlului.

Parlamentul a devenit ținta controlului de constituționalitate din momentul în care constituția scrisă i-a conferit competențe în legiferare, și, aceste competențe au fost strict reglementate. Inițial, controlul exercitat este un **control politic** care a fost dat în competența unui organ, care a trebuit să aibă același caracter reprezentativ, ca și puterea legiuitoare⁵. Dar, un asemenea control asupra Parlamentului s-a dovedit, de cele mai multe ori, impracticabil, deoarece, în primul rând, mai ales în sec XIX, atât parlamentele, ca „autorități purtătoare a suveranității naționale”, cât și legile, ca manifestări ale voinței generale, erau „instituții sacrosante”⁶. În al doilea rând, natura politică a acestui organ exclude din star independența acestuia, aspect esențial, fără de care existența controlului nu se mai justifică.

O dată cu conturarea clară celei de-a treia componentă a puterii de stat, cea judecătorească și asumarea de către judecător a rolului de „a împărții dreptatea” și de a sancționa orice încălcare a legii, puterea judecătorească și-a asumat treptat și rolul de a

² Din punct de vedere al momentului în care intervine, există: controlul proiectelor de lege, controlul anterior promulgării legii și controlul posterior intrării în vigoare a legii – a se vedea Tudor Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice – tratat elementar*, Editura Lumina Lex, București, 2000, p. 293; se poate avea în vedere și o altă clasificare: controlul politic, controlul jurisdicțional și controlul politico-jurisdicțional al constituționalității legilor – a se vedea Cristian Ionescu, *Controlul politic al constituționalității legilor. De la practica medievală la epoca modernă*, în Revista de drept public, nr. 1\2006, p. 4.

³ A se vedea Cristian Ionescu, *Controlul politic al constituționalității legilor. De la practica medievală la epoca modernă*, p. 4.

⁴ A se vedea Jerre S. Williams, *Constitutional analysis in a nutshell*, West Publishing Co, St. Paul, Minnesota, 1979, p. 2-4.

⁵ De exemplu, „Consiliul Bătrânilor” reglementat de Constituția franceză din 22 august 1795, Senatul conservator reglementat prin Constituția franceză din 1799, Senatul reglementat de Constituția franceză din 1852, „Consiliul de cenzori” reglementat de Constituția statului Pennsylvania din 28 septembrie 1776 – a se vedea Florin Bucur Vasilescu, *Constituționalitate și constituționalism*, Editura Național, p. 191-193; Cristian Ionescu, *Controlul politic al constituționalității legilor. De la practica medievală la epoca modernă*, p. 13-17.

⁶ A se vedea Florin Bucur Vasilescu, *Constituționalitate și constituționalism*, p. 193.

sanționa chiar încălcarea legii fundamentale. În condițiile în care supremației Constituției devenise principiu fundamental, „ideea de legalitate era adânc jignită când Parlamentul, în omnipotența sa, trecea peste o normă constituțională, care, deși nu era o normă sacrosantă, era totuși stabilită cu anumite garanții și nu putea fi modificată decât tot în același chip”⁷.

În final, **controlul jurisdicțional al constituționalității** - precum și, ulterior, o variantă a acestuia, **controlul politico-jurisdicțional** -, a prevalat în fața celui politic. Profesorul George Alexianu declara că „*controlul constituționalității legilor revine ... în mod firesc puterii judecătorești, ca una ce este chemată să interpreteze legea. Căci acest control nu este altceva decât examinarea legii ordinare și interpretarea ei în raport cu altă lege, superioară acesteia, de natură constituțională*”⁸.

Primele exemple de control jurisdicțional de constituționalitate trebuie să le căutăm în sistemul constituțional britanic, deși, este adevărat că a fost nevoie de intervenția Curții Supreme a SUA (1803) pentru a pune bazele unui *sistem de control judecătoresc de constituționalitate a legilor (judicial review)*.

Deși Constituția SUA nu a conferit expres o asemenea putere judecătorului, acest drept i-a fost recunoscut ca atare.

Constituționalismul american își are sursele în cel britanic. Sistemul de drept al coloniilor engleze din Lumea Nouă aveau la bază *common law-ul* britanic și „Charta” fiecărei colonii, document al Coroanei Britanice care reprezenta actul de întemeiere ale coloniei și prin care se recunoștea acesteia dreptul de a se organiza. Legislația coloniilor trebuie să respecte limitările impuse de „Chartă”, în caz contrar aceste reglementări puteau fi invalidate de către Curțile de Justiție ale Coloniilor sau de către Consiliul Privat al Regelui „*Privy Council*” din Anglia. Dar, pe fondul conturării luptei de independență și al constituirii unui sistem propriu de guvernare, coloniile încearcă să se distanțeze tot mai mult de politica Coroanei Britanice și în 1776, 13 dintre ele, își proclamă independența. În plan juridic, lupta pentru independență s-a materializat cu înlocuirea „Chartei” cu Constituții proprii scrise (primele Constituții scrise din lume), acte care au sintetizat, în concepția acestora, cele mai fundamentale și elementare reguli de guvernare: principiul separației puterilor în stat, principiul suveranității națiunii (actul de guvernare se legitimează prin faptul că corespunde voinței națiunii și nu că provine de la conducător), principiul reprezentării. Lungul proces al realizării Federației (inițial, coloniile independente au format o Confederație, care în 1787 s-a transformat în federație) s-a încheiat prin adoptarea și intrarea în vigoare a Constituției federale ale Statelor Unite ale Americii din 1 ianuarie 1789.

Încă înainte de dobândirea independenței pot fi menționate precedente de „*judicial review*”. O decizie ca cea dată în cazul *Marbury v. Madison* a fost posibilă numai într-un anumit context. În deceniul 60 al secolului XVIII, Coroana Britanică a depus numeroase eforturi de a recâștiga controlul asupra coloniilor din Lumea Nouă și, în contrapondere, în câteva ocazii, coloniile au acuzat legile Parlamentului englez că încalcă principiile dreptului comun („*common law*”) și legea rațiunii („*law of reason*”) și le-au considerat nule. Cea mai cunoscută contestare a unei legi a Parlamentului britanic a fost făcută de James Otis în cadrul unui proces din 1761 în care acesta a contestat dreptul

⁷ A se vedea George Alexianu, *Studii de drept public*, Institutul de arte grafice „Vreamea”, București, 1930, p. 2.

⁸ A se vedea George Alexianu, *Studii de drept public*, p. 5.

vameșilor britanici de a emite mandate. În apărarea sa, Otis a susținut: chiar și în cazul unei autorizări exprese din partea Parlamentului britanic aceasta ar fi contrară Constituției și împotriva echității (*natural equity*)” și ca urmare trebuie declarată nulă și înlăturată. După numai câțiva ani în 1776, instanța din Statul Virginia a statuat că „*Stamp Act*” (legea britanică privind timbrarea anumitor documente oficiale) din 1765 este neconstituțională, pentru ca, cu puțin timp înainte de Declarația de Independență, un alt judecător să instruiască un juriu că, dacă actele Parlamentului încalcă Constituția să le considere nule și de neaplicat⁹.

Deși problematica controlului de constituționalitate a fost viu dezbătută, în final, pe fondul luptei politice dintre federaliști (susținătorii ideii conturării unui puternic stat american federal, și, implicit susținătorii controlului de constituționalitate) și republicani (apărători ai ideii unor state membre puternice și limitării influenței guvernului federal), în momentul adoptării Constituției federale, prevederea referitoare la controlul de constituționalitate („*judicial review*”) nu a trecut.

În timpul dezbaterilor din cadrul Convenției s-a avansat ideea unui control de constituționalitate privit ca un mijloc de control al Congresului și al statelor membre. S-a susținut că „legislația va fi ținută în limitele prescrise, acest lucru fiind asigurat de judecător” sau că „este de așteptat ca judecătorul federal să anuleze orice lege contrară Constituției”.

Apoi, merită menționat și faptul că în timpul dezbaterilor din cadrul Convenției pentru adoptarea Constituției federale s-a propus înființarea unui Consiliu de revizuire (*Council of Revision*) cu rol de „a examina fiecare act al legislaturilor statale înainte de adoptare .. și în caz de aviz negativ, actul va trebui supus din nou dezbaterii pentru a putea fi adoptat”¹⁰.

Și în perioada cuprinsă între ratificarea Constituției federale și *Decizia din 1803 a Curții Supreme a SUA*, problema controlului de constituționalitate a fost deseori subiect de dezbateri în cadrul lucrărilor Congresului american. Când a fost supusă dezbaterii Camerei reprezentanților din Congres „Declarația de drepturi (*Bil of Rights*)”, chiar Madison a sugerat că o dată introduse în Constituție aceste drepturi, chiar judecătorii se vor simți obligați – în mod particular – să devină apărătorii acestor drepturi. Este adevărat că, doar după câteva zile, același Madison a susținut că judecătorilor nu trebuie să le fie încredințată o asemenea atribuție constituțională¹¹.

Va fi nevoie de intervenția instanței judecătorești supreme.

Încă înainte de celebra decizie a Curții Supreme a SUA în cazul *Marbury v. Madison*, a fost exprimată părerea că interpretarea legii revine de drept și în mod special justiției¹².

Începând cu 1787, instanțele judecătorești s-au limitat la a verifica dacă legislația ordinară, a statelor membre, respectă legislația federală, ceea ce, se pare că corespundea și intenției unora din părinții Constituției americane (James Madison, Alexander

⁹ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, Fourth Edition, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, 2001, p. 36-38.

¹⁰ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 39.

¹¹ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 40.

¹² „The interpretation of the law in the proper and peculiar province of the judiciary – a spus Alexander Hamilton, în „The Federalist Papers no. 78” (1788) - a se vedea Robert C. Bone, *American Government*, Barnes & Noble Books, 1977, p. 20.

Hamilton). Conform opiniei unui specialist american, „obiectul acestui control îl constituiau statele, iar scopul era acela de a proteja federalismul”¹³.

Între 1791 și 1800, tot mai multe instanțe judecătorești s-au pronunțat asupra conformității unor legi ale statelor, pe multe declarându-le neconstituționale¹⁴.

Până în 1801, Curtea Supremă a SUA și-a consolidat poziția de cea de-a treia putere în stat. Ulterior, prin mai multe decizii emise între 1803 și 1821, Curtea Supremă a statuat că este atât competentă să se pronunțe asupra constituționalității legilor adoptate de Congresul SUA și a legislației statelor membre, cât și că are autoritatea de a controla hotărârile instanțelor statale în cauze privind probleme federale. Astfel a fost introdus, pe cale pretoriană, controlul jurisdicțional al constituționalității legilor.

Deși în Constituția SUA este nu este menționată expres posibilitatea ca un act al puterii legislative sau al Președintelui Republicii ori al altei autorități să fie declarat neconstituțional de către puterea judecătorească, nu înseamnă că acest lucru nu este posibil. S-a susținut în doctrină că posibilitatea de exercitare a acestui control de constituționalitate are de fapt două surse constituționale: art. III, secțiunea 2 (care reglementează competența Curții Supreme) și art. VI din Constituția SUA (care conține reglementări diverse și care printre altele, proclamă principiul supremației Constituției)¹⁵.

Afacerea *MARBURY* a debutat la 27 februarie 1801, când Congresul SUA a votat o lege pentru crearea unor posturi de judecători de pace în districtul Columbia. S-a decis astfel crearea unui număr de 42 posturi de judecători de pace, numiți pe o perioadă de 5 ani, competenți să judece litigiile de o mai mică importanță.

William Marbury și alte câteva persoane – cu toții federaliști - au fost desemnați de către președintele John Adams pentru a ocupa respectivele posturi. După ce numirile au fost confirmate de către Senatul SUA, actele de numire în funcție au fost semnate de către Președinte și a fost aplicat sigiliul SUA (în penultima zi a mandatului prezidențial). Dar, se pare, în confuzia ultimelor zile ale administrației președintelui Adams și preluarea atribuțiilor de către administrația noului președinte, Thomas Jefferson, 17 acte de numire, nu au mai „ajuns la destinație”. Dacă doctrina este sigură cu privire la numărul actelor „pierdute”¹⁶, nu la fel se întâmplă cu numele destinatarilor respectivelor acte de numire. Oricum, printre actele care nu au mai ajuns la destinație era inclusiv cel privind numirea

¹³ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 36.

¹⁴ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 42.

¹⁵ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 35-36. Art. III, sect. a 2-a din Constituția SUA: „Puterea judecătorească se va extinde asupra tuturor cazurilor de drept și echitate care se vor putea produce sub autoritatea prezentei Constituții, a legilor Statelor Unite sau a tratatelor încheiate sau care se vor încheia sub autoritatea lor, ... asupra diferendelor ... care vor apărea între două sau mai multe state, între un stat și cetățenii unui alt stat, între cetățenii diferitelor state. ... Curtea Supremă va avea jurisdicție de apel, atât în drept, cât și în fapt, cu unele excepții și reglementări pe care le va stabili Congresul”. Art. VI Constituția SUA: „Prezenta Constituție, cât și legile Statelor Unite care vor fi emise în consecință și toate tratatele încheiate sub autoritatea Statelor Unite, vor constitui legea supremă a țării și vor fi obligatorii pentru toți judecătorii din fiecare stat și aceasta neținând cont de dispozițiile contrare inserate în Constituția sau în legile oricărui stat. Senatorii și reprezentanții menționați mai sus și membrii Legislativelor diferitelor state și toți funcționarii puterii executive și judecătorești ... vor trebui să se angajeze prin jurământ sau să afirme susținerea acestei Constituții...”

¹⁶ Se pare că, după preluarea atribuțiilor, noul președinte al SUA, Thomas Jefferson a ordonat ca actele găsite în birou să nu mai fie comunicate – a se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 46.

lui William Marbury. La 21 decembrie 1801, William Marbury¹⁷ a intentat acțiune împotriva lui James Madison, noul secretar de stat, solicitând direct Curții Supreme, în baza art. 13 din Legea privind organizarea judecătorească federală din 1789, să-l oblige pe acesta să-i comunice actul de numire în funcție¹⁸.

Decizia Curții Supreme de Justiție din 24 februarie 1803, în acest caz a fost redactată de președintele Curții, John Marshal¹⁹.

În cauză a fost invocată o lege privind organizarea puterii judecătorești federale din 1789 („*Judiciary Act*”), lege care, în final a fost considerată contrară Constituției SUA, astfel că judecătorii au decis că ea nu putea fi aplicată. Declararea acestei neconformități²⁰ a constituit pentru președintele instanței supreme a SUA prilejul să dezvolte și să susțină ceea ce se va dovedi a fi fundamentul controlului judecătoresc de constituționalitate a legilor.

Cele câteva idei enunțate de Curtea Supremă a SUA în motivarea deciziei pronunțate în cauza *Marbury v. Madison* stau la baza sistemului controlului judecătoresc al constituționalității:

- competența puterii legislative și limitele acesteia sunt clar stabilite. Pentru ca aceste limite să nu fie greșit interpretate sau uitate sunt – și trebuie - reglementate printr-o Constituție scrisă;
- în relația dintre Constituție și celelalte acte normative nu există cale de mijloc: 1. *sau* Constituția este considerată legea supremă, „fiind superioară legii”, și care nu poate fi modificată de o lege ordinară 2. *sau* Constituția este considerată de același nivel cu o lege ordinară, caz în care puterea legislativă o poate modifica ca pe orice altă lege ordinară („amendabilă atunci când Congresul o dorește”). Dacă prima situație este adevărată, atunci, o lege contrară constituției nu este o lege, nu există. Dacă a doua situație este adevărată, atunci o Constituție scrisă nu este altceva decât o absurdă încercare de a limita o putere nelimitabilă prin natura sa;
- și cum orice Constituție scrisă a fost elaborată pornind de la ideea că este legea fundamentală și supremă a națiunii, că este astfel superioară oricărui alt act normativ al puterii legislative, o lege a acestei puteri contrară Constituției este nulă;
- este dreptul și datoria judecătorului de a spune ce este legea. În cazul în care două legi sunt în conflict una cu cealaltă, judecătorul trebuie să decidă pe care o aplică, chiar și atunci când una din cele două legi este Constituția. Dar, a susține că, într-o asemenea situație judecătorul ar trebui să aplice legea ordinară, făcând abstracție de Constituție, ar însemna să „*submineze însuși fundamentul tuturor Constituțiilor scrise*”;
- orice lege trebuie să fie conformă cu Constituția;

¹⁷ Deși este numele care a rămas celebru și de care se leagă nu mai puțin celebra decizie a Curții Supreme, alături de William Marbury au mai existat alți trei reclamanți: Denis Ramsay, Robert Townsend Hoote și William Harper – a se vedea Julien Henniger, *Marbury v. Madison, un arrêt fondateur, mal fondé*, Presses Universitaires de Stasbourg, 2005, p. 17.

¹⁸ S-a susținut că a fost vorba de un simplu recurs contra unui act administrativ de exces de putere – a se vedea Alexandru Văleanu, *Controlul constituționalității legilor în dreptul român și comparat*, Tipografia „I.C. Brătianu”, București, 1936, p. 121.

¹⁹ Textul deciziei - A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 46- 51; Ovidiu Ținca, *Constituții și alte texte de drept public*, Editura Imprimeriei de Vest, Timișoara, 1997, p. 701-703.

²⁰ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 46-51.

- în caz de conflict între Constituție și o lege, totdeauna va avea prioritate de aplicare Constituția, pentru că o lege contrară Constituției trebuie considerată anulată.
- reiese din textul Constituției americane că *este un principiu fundamental că o lege contrară Constituției este nulă și că instanțele, ca și alte organe ale statului, sunt ținute să respecte acest principiu.*

Controlul constituționalității legilor a devenit un element esențial al constituționalismului american, astfel încât s-a susținut că „... este atât de adânc înrădăcinat ... încât, astăzi ar fi dificil să acceptăm existența unui sistem legal fără controlul constituționalității legilor”²¹.

Binențeles, decizia instanței supreme americane nu a fost scutită de critici²².

Astfel, în primul rând, s-a susținut că judecătorul Marshall ar fi trebuit să se recuzeze în respectiva cauză, având în vedere implicarea sa anterioară în această situație, dar într-o altă calitate (a fost Secretarul de Stat al fostului Președinte Adams, care a contrasemnat (a aplicat sigiliul SUA) pe actele de numire în funcție, inclusiv pe cel a lui William Marbury).

În al doilea rând, s-a mai susținut că William Marbury nu ar fi avut dreptul de a ocupa postul respectiv, atâta timp cât ultima etapă a numirii în funcție, comunicarea actului de numire, nu a fost executată, astfel că procesul era fără obiect.

În al treilea rând, nu era de competența Curții Supreme a Statelor Unite să judece o asemenea cauză, deoarece competența Curții Supreme implica mai ales cauze în care cel puțin una din părți este *statul* (federal sau unul din statele federate) și că nu se putea susține că statul era implicat pentru că Madison deținea o funcție publică în administrația de stat.

În al patrulea rând, pur și simplu, textul legii din 1789 nu ar permite o interpretare ca cea făcută de Marshall.

În al cincilea rând, Constituțiile scrise au supraviețuit și în state unde nu este reglementat un asemenea control asupra puterii legislative.

În al șaselea rând, Marshall a ridicat o „falsă dilemă” stabilind de o asemenea manieră relația dintre Constituție și o lege ordinară a Congresului, prin reglementarea dreptul legislativului de a duce amendamente Constituției.

În al șaptelea rând, prin expresia „*arising under*” („care se vor produce sub autoritatea”) au fost avute în vedere numai legile statelor membre ale federației, conform intenției unora din artizanii Constituției SUA (Alexander Hamilton, Madison etc.). Astfel încât, controlul privea doar statele și legile acestora, nu și Congresul federal sau Președintele SUA, scopul final fiind protejarea federalismului²³.

Dar, cu toate criticile formulate, o dată deschis acest drum nu a mai fost cale de întoarcere. Justiția americană nu a mai renunțat de dreptul de a verifica conformitatea actelor legislative (cele federale de către Curtea Supremă a Statelor Unite, iar cele ale

²¹ A se vedea Jerre S. Williams, *Constitutional analysis in a nutshell*, West Publishing Co, St. Paul, Minnesota, 1979, p. 1.

²² A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 51-53.

²³ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 36.

congreselor statale de către instanțele statale) cu legea fundamentală. Particularii, neputând ataca direct în fața unei instanțe o lege pe simplu motiv că este neconstituțională, au la dispoziție procedeul *excepției de neconstituționalitate*. Teoretic, în vedere protejării drepturilor și a libertăților individuale, se recunoaște unei persoane (care anticipând un eventual litigiu), dreptul de a se adresa unei instanțe cu solicitarea de a pronunța asupra constituționalității unei legi aflate în vigoare dar care nu a fost pusă încă în aplicare²⁴ (procedura *injocțiunii*²⁵).

Evoluția controlului constituționalității legilor în SUA este strâns legată de evoluția Curții Supreme de Justiție a SUA și a jurisprudenței acesteia. John Marshall a deținut funcția de *chief justice* mai bine de 30 de ani. În această perioadă și cea următoare, până la Războiul de Secesiune, pe lângă Decizia *Marbury v. Madison*, au mai fost pronunțate și alte decizii²⁶, dacă nu la fel de celebre, cel puțin cu același impact și care și-au adus aportul la realizarea obiectivelor principale: consolidarea autorității Curții Supreme de Justiție, interpretarea extensivă a Constituției, lărgirea puterii federale, stabilirea raporturilor dintre puterea federală și puterea statelor federate.

A două perioadă, după Războiul de Secesiune și până la începutul secolului XIX, Curtea Supremă se manifestă în primul rând ca instrument de impunere și protejare a drepturilor civile și politice, precum și a acțiunilor intervenționiste ale guvernării federale în domeniul economic.

Dar, încă în această perioadă și în următoarea (cunoscută sub denumirea de perioada *Lochner*) se manifestă tot mai pregnant opoziția Curții Supreme împotriva legislației de natură economică. Prin opoziția pe care a manifestat-o a reușit să întârzie sau chiar să blocheze o serie de reforme economice și sociale²⁷.

Considerată o perioadă de activism judiciar, în care judecătorii nu au ezitat să acorde prioritate punctului lor de vedere mai degrabă decât celui al aleșilor poporului, urmează perioada „New Deal” (1939-1953) caracterizată prin abandonarea treptată a atitudinii conservatoare și contrare reformelor economice și sociale, Curtea Supremă devenind un adevărat „aliat” al legiuitorului, mai ales în problematica raporturilor dintre

²⁴ A se vedea Victor Duculescu, Constanța Călinoiu, Georgeta Călinescu, *Drept constituțional comparat*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 1999, p. 83.

²⁵ A se vedea Alexandru Văleanu, *Controlul constituționalității legilor în dreptul român și comparat*, p. 169.

²⁶ Decizia *McCulloch v. Maryland* (1819) și Decizia *Gibbons v. Ogden* (1824) ambele statuând dreptul guvernului federal de a interveni pentru reglementarea unei piețe comerciale comune. Dar au fost și decizii, considerate dezastruoase, precum Decizia *Dred Scott v. Sandford* (1857), prin care segregarea rasială a fost considerată constituțională – a se vedea Anne Deysine, *Justiția în Statele Unite ale Americii*, Editura Rosetti, București, 2002, p. 35-36.

²⁷ Prin Decizia *Lochner v. New York*, Curtea Supremă a considerat neconstituțională o lege a Statului New York prin care s-a dorit limitarea programului de lucru al muncitorilor la 10 ore pe zi sau 60 de ore de săptămână, considerând că dacă muncitorul dorește poate muncii chiar 15 ore pe zi, și impunerea unei anumite limite ar reprezenta o încălcarea a drepturilor și libertății individului, iar libertatea individuală este garantată prin clauza „due process” („fără o procedură legală”) prevăzută în cel de-al XIV Amendament (1868) al Constituției SUA - a se vedea Anne Deysine, *Justiția în Statele Unite ale Americii*, p. 37-38. Pot fi amintite și alte decizii: cea prin care Curtea Supremă s-a împotrivit înlocuirii bonurilor de mărfuri folosite pentru plata muncitorilor cu moneda SUA (Decizia *Godcharles and Co v. Wiegman*); cea împotriva legilor privind accidentelor de muncă; cea prin care a declarat nule reglementări privind protecția sindicaliştilor (Decizia *Adair v. United-State* – 1908; Decizia *Coppage-Cage* – 1915; Decizia *Hichman* - 1917); Prin Decizia în procesul *Child Labor Law*, Curtea a declarat neconstituțională legea prin care se interzice patronilor exploatarea copiilor (1918).

angajator și angajat²⁸. De aici înainte, problematica abordată de Curtea Supremă de Justiție este din ce în ce mai diversificată: libertatea (de expresie, de presă, cult, libertatea de asociere politică, garantarea drepturilor acuzaților, privilegiul împotriva auto-incriminării, egalitatea rasială și desegregare rasială, pedeapsa cu moartea etc., iar, extrapolând, azi, rolul asumat de instanțele judecătorești este „un rol legislativ activ prin interpretarea unor concepte juridice generale, precum *egalitatea în drepturi* sau *proces echitabil*”²⁹.

Curtea Supremă de Justiție s-a pronunțat chiar și asupra tratatelor internaționale și în general asupra politicii externe³⁰.

Prin activitatea desfășurată, Curtea Supremă de Justiție a devenit una din cele mai importante și apreciate instituții ale sistemului constituțional american.

În exercitarea controlului de constituționalitate, Instanța Supremă a început să exercite un control, nu prin opoziția fățișă (ceea ce presupunea declararea nulă a unei legi), ci prin „construcție” (*interpretare*³¹), procedeu utilizat mai ales în cazul amendamentelor constituționale³² și numai, când textul nu este considerat contrar Constituției, ci interpreta într-o asemenea manieră încât este considerat inaplicabil³³. Utilizarea „construcție” a fost criticată însă chiar de către unii membrii ai Curții Supreme de Justiție, susținându-se că reprezintă un pericol prea mare pentru viața și dezvoltarea statului, deoarece afectează raportul dintre puterea legiuitoare și puterea judecătorească³⁴.

Cu izvoare în constituționalismul britanic, dar cu aportul doctrinar și mai ales jurisprudențial al constituționalismului american, s-a conturat astfel așa-numitul „model american”³⁵ de control al constituționalității legilor, încredințat celei de-a treia putere în stat, puterea judecătorească³⁶. Trebuie menționat și faptul că acest tip de control a fost introdus pe cale pretoriană și este caracterizat ca un **control judecătoresc** și nu politic, un

²⁸ A se vedea Anne Deysine, *Justiția în Statele Unite ale Americii*, p. 38-40: *Decizia Schechter Poultry Corp v. United-State* (1935), *Decizia West Coast Hotel v. Parrish* (1937)

²⁹ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 19.

³⁰ *Decizia Missouri v. Halland* – în Alexandru Văleanu, *Controlul constituționalității legilor în dreptul român și comparat*, p. 138.

³¹ Procedul „construcției” utilizat ca modalitate de control constituțional nu reprezintă altceva decât o interpretare, dar care se deosebește de interpretarea din dreptul european continental (care presupune o raportare la un sistem juridic elaborat de legislatorul parlamentar), „construcția” presupune o interpretare prin raportare la un sistem mai amplu, ce include și cutuma și precedentul, „un set de legi obișnuite, descoperite sau relevate” de către instanțe - a se vedea Alexandru Văleanu, *Controlul constituționalității legilor în dreptul român și comparat*, p. 139.

³² S-a recurs la un asemenea procedeu mai puțin revoluționar și mai discret, pentru a preîntâmpina o eventuală opoziție din partea opiniei publice. – a se vedea Alexandru Văleanu, *Controlul constituționalității legilor în dreptul român și comparat*, p. 134.

³³ A fost utilizat de către Curtea Supremă de Justiție cu privire la Secțiunea a 5-a a Amendamentului XIV (1873); împotriva Legii Sherman (*Sherman Act*), legea antitrust.

³⁴ A se vedea Alexandru Văleanu, *Controlul constituționalității legilor în dreptul român și comparat*, p. 141-142.

³⁵ Organizat ulterior și în alte câteva state: Australia, Elveția, inclusiv în România prin Constituția din 1923.

³⁶ Despre organizarea, funcționarea și componența sistemul judiciar din SUA – a se vedea în amănunt, Anne Deysine, *Justiția în Statele Unite ale Americii*, Editura Rosetti, București, 2002; Victor Duculescu, Constanța Călinoiu, Georgeta Călinescu, *Drept constituțional comparat*, vol. I, p. 82-86; Cristian Ionescu, *Regimuri politice contemporane*, Editura All Beck, București, 2004, p. 460-463;

control posterior (exercitat după intrarea în vigoare a legii) și **difuz** (poate fi exercitat de instanțele judecătorești de toate gradele).

Întregul eșafodaj al modelului american de control al constituționalității s-a clădit pe un fundament: dreptul judecătorului de a interpreta lege în vederea aplicării ei. Astfel, s-a spus că funcția principală a judecătorului american este de a „interpreta dreptul”³⁷, iar „puterea de a interpreta legea este puterea de a face legea”, astfel încât „controlul de constituționalitate (*judicial review*) poate fi la fel de bine denumit legiferare judiciară (*judicial legislation*)”³⁸.

La aceste aspecte se mai poate adăuga unul, nu lipsit de semnificației pentru problematica controlului constituționalității: Constituția reglementează o putere legislativă (Congresul) care va putea să exercite *numai* atribuțiile care îi sunt acordate expres (enumerate limitativ în secțiunea a VIII-a a art. I). Se pare că, pentru „părinții fondatori” a fost mult mai important să limiteze „puterea” puterii legislative, decât să se asigure împotriva unui „președinte sau instanțe tiranice”³⁹.

În literatura de specialitate au fost prezentate și analizate atât avantajele, cât și dezavantajele acestui tip de control de constituționalitate.

Modelul european al controlului constituționalității legilor prezintă o serie de avantaje:

- permite un control direct al respectării de către activitatea legislativă ordinare a limitelor stabilite de Constituție;
- procedura jurisdicțională (bazată pe reguli precum independența, contradictorialitatea, motivarea) și profesionalismul care îi caracterizează pe judecători conferă garanții suficiente pentru asigurarea echității⁴⁰;
- reprezintă un mijloc sigur care permite aplicarea Constituției, având în vedere rolul judecătorului cu privire la lege, pe care acesta îl are în sistemul anglo-saxon. Pentru ca o lege scrisă să poată fi aplicată este necesară mai întâi intervenția judecătorului, care o va *interpreta* și o va *recunoaște* ca atare⁴¹. Pe de altă parte, este un mijloc care, la nevoie, permite adaptarea Constituției la evoluția societății⁴².

Dezavantajele modelului american au fost foarte clar sintetizate de profesorul Ion Deleanu:

³⁷ A se vedea Alexandru Văleanu, *Controlul constituționalității legilor în dreptul român și comparat*, p. 181.

³⁸ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 35.– „Constituția este deasupra tuturor, dar constituția este ceea ce judecătorul spune că este” (Charles Evans Hughes, *Chief Justice al Curții Supreme a SUA între anii 1930-1941*).

³⁹ A se vedea Cristian Ionescu, *Regimuri politice contemporane*, p. 438.

⁴⁰ Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român - tratat*, Editura Servo-Sat, Arad, 2003, p. 234 -235.

⁴¹ A se vedea Alexandru Văleanu, *Controlul constituționalității legilor în dreptul român și comparat*, p. 123.

⁴² Nu trebuie uitat faptul că Constituția SUA a fost elaborată cu mai bine de 200 de ani în urmă. Revine judecătorului rolul de a facilita acest lucru. Și acest rol a fost de mult recunoscut Curții Supreme a SUA, fără de care Constituția este „o operă moartă” (Alexis de Tocqueville) și mai mult decât atât, pentru că „Constituția a fost scrisă pentru a rezista peste timp și, în consecință, pentru a fi adaptată diferitelor crize ale lucrurilor omenești” (Chief Justice John Marshall) - a se vedea Anne Deysine, *Justiția în Statele Unite ale Americii*, p. 45.

- „conflictul dintre Constituție și lege nu este un simplu diferend juridic, ci un litigiu constituțional care trebuie soluționat doar de judecătorul constituțional;
- profesionalismul judecătorilor este de multe ori mai mult un deziderat decât o realitate;
- efectele *inter partes* (în cazul controlului difuz, realizat de instanțele de toate gradele) sunt de natură să afecteze stabilitatea legislativă și încrederea în lege, pe când efectele *erga omnes* (în cazul controlului concentrat, efectuat numai de instanța supremă) nu sunt compatibile cu principiul separației puterilor în stat;
- exista riscul ca controlul de constituționalitate să fie folosit ca o ramă în eventualele conflicte între puterile statului;
- independența și inamovibilitatea judecătorilor pot deveni instrumente ale instaurării unui „gubernământ al judecătorilor”
- judecătorul devine inevitabil legiuitor;
- există riscul menținerii unei erori, atâta timp cât, hotărâre judecătorească intrată în puterea lucrului judecat nu mai poate fi retractată”⁴³;
- justiția federală a SUA nu se legitimează prin alegeri, astfel că este obligată să-și motiveze deciziile privind neconstituționalitatea unor legi apelând la interpretarea constituțională, precedente constituționale (jurisprudență), principiile enunțate în Decizia *Marbury v. Madison*, sau argumente validate și consolidate prin trecerea timpului⁴⁴.

În paralel cu introducerea și exercitarea controlului jurisdicțional al constituționalității legilor, în Statele Unite a fost menținut și **controlul politic**, realizat în cadrul procedurii legislative de adoptare a legilor de către Congresul bicameral și prin procedura promulgării legilor de către Președintele SUA, dreptul de veto al șefului statului fiind unul absolut.

⁴³ Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român - tratat*, p. 235.

⁴⁴ A se vedea Louis Fisher, *American Constitutional Law*, p. 35.